

належних інклюзивних умов у теперішніх закладах освіти (особливо це питання є гострим для закладів, що функціонують у сільській місцевості).

Список використаних джерел та літератури

1. Боговарова О. І. Психологічна готовність дитини до навчання в школі. Діагностика, корекція та розвиток // Психолог. – 2003. – № 29–32. – С. 1–80.
2. Бушуєва Н. О. Діагностика готовності дітей шестирічного віку до шкільного навчання // Вісник Луганського національного педагогічного університету ім. Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2007. – № 3 (120). – С. 26–32.
3. Гальперин П. Я. Лекції по психології. Москва: Высш. школа, 2002. 400 с.
4. Ілляшенко Т. Д. Інтеграція дітей з особливими потребами у загальноосвітній школі // Соціальний педагог. – 2009. – № 5. – С. 26–35.
5. Інклюзивна освіта : стан і перспективи розвитку в Україні // Створення ресурсних центрів для батьків дітей з особливими освітніми потребами: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за підтримки програми IBPP-TACIS Європейської комісії, м. Київ, 5–6 жовт. 2007 р. Київ: ФОП Придатченко П. М., 2007. – 180 с.
6. Калмикова Л. О. Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. посіб. для вищ. навч. закл. Переяслав-Хмельницький: Фенікс, 2008. – 234 с.
7. Конопляста С. Ю., Сак Т. В. Логопсихологія: навч. посібник. – Київ: Знання, 2010. 293 с.
8. Кузнєцова Т. Г. Корекція мовленнєвої готовності до шкільного навчання дітей з вадами інтелектуального розвитку // Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка: педагогічні науки. – 2010. – № 10 (197). – Ч. II. – С. 151–156.
9. Пахомова Н. Г. Закономірності та умови формування мовленнєвої готовності до навчання дітей старшого дошкільного віку із дизартрією // Дефектологія. – 2005. – № 1. – С. 43–44.
10. Петренко І. В. Вивчення саморегуляції довільної активності у школярів із різними навчальними досягненнями // Проблеми освіти. – 2008. – Вип. 56. – С. 46–50.
11. Синьов В. М., Бондар В. І. Освітня інтеграція учнів з інтелектуальними порушеннями. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. 397 с.

Богомолова О.А.,

методист, керівник гуртків Кам'янець-Подільського
позашкільного навчально-виховного об'єднання

Реабілітаційна педагогіка в системі роботи гуртка еколого-натуралістичного напрямку «Юні зоологи».

У статті розкрито особливості використання реабілітаційної педагогіки гурткових занять для дітей з особливими освітніми потребами, розкрито також використання різних форм лікувальної терапії, що здійснюються за допомогою тварин. Акцентується увага на формах та методах роботи, спрямованих на розвиток творчого потенціалу дітей, які потребують корекції фізичного або розумового розвитку.

Ключові слова: іпотерапія, дельфінотерапія, іхтіотерапія, орнітотерапія, каністерапія, фелінотерапія.

Використання реабілітаційної педагогіки на гурткових заняттях, яка сприяє активізації та стимулюванню пізнавальної діяльності, розвитку емоційно-вольової сфери, набуття комунікативних навичок і вмінь, навичок співпраці у даній категорії дітей.

У колективній науково-пошуковій діяльності викристалізувався новий напрям теоретичної думки – педагогічна реабілітація, ідеї якої мають сьогодні стрижневе значення не лише в роботі з дітьми особливими потребами, а й для масової середньої школи, для поглиблення її реабілітаційної функції, оскільки вона покликана допомогти

учневі зорієнтуватись у складному, суперечливому світі, знайти вихід із кризової ситуації.

Актуальним в реабілітаційній педагогіці в системі позашкільної освіти вважається розробка ефективних методів педагогічної терапії і корекції, компенсації, ігротерапії, спрямованих на відновлення фізичного, психічного, морального та духовного здоров'я дитини, спрямування на захист учнів від різних стресогенних чинників (ідеться про допомогу дитині у кризових ситуаціях, у подоланні екзистенційного вакууму, пошуку змісту життя, в ефективній адаптації до нових соціально-економічних і політичних умов). Реабілітаційна педагогіка визначається, як система педагогічних, медико-психологічних, соціальних заходів, спрямованих на відновлення, корекцію або компенсацію порушених психофізіологічних функцій, станів, особистісного і соціального статусу дітей з особливими потребами, дітей-інвалідів, а також тих, хто переніс хворобу, отримав психічну травму внаслідок різкої зміни соціальних обставин, умов життя.

Важливий напрямок реабілітаційної педагогіки – допомогти дитині з особливими потребами опанувати мистецтвом самореабілітації - механізмом і здатністю до самопомогти в найбільш продуктивному подоланні кризових ситуацій, виході зі скрутного становища, поверненні на тимчасово втрачену траєкторію життєвого шляху. Така психологічна допомога сприяє розкриттю життєвого потенціалу, стимулює самостійні пошуки нових можливостей самоздійснення, наближення до себе, до власної сутності. Тож реабілітаційна педагогіка сприяє становленню дитини як суб'єкта життя, що володіє мистецтвом пізнання самого себе, життєвою компетентністю, життєздатністю. Життєздатність – це спроможність суб'єкта відтворювати себе, свою культуру, свої взаємини всупереч нескінченним потокам небезпек, долаючи їх і відповідаючи на них відповідно до реального виклику історії людської долі.

Особливі вимоги ставляться і до особистості організатора освітнього простору. Тактовність - найважливіша умова в роботі. Як керівник розвиваю у дітей критичне мислення, підштовхую до прийняття самостійних рішень і активного навчання, сприяю дружбі та співпраці між дітьми, використовую творчі і оригінальні методи заохочення до мислення та навчання, які сприяють широкому використанню набутих умінь. Діти повинні мати змогу використовувати свої знання та вміння у різних обставинах (ігрові форми роботи, проблемні ситуації, ситуації вибору). Навчаю дітей з порушеннями розвитку ефективно діяти у стандартних ситуаціях на гуртку та поза ним. Буває таке, що учні не хочуть гратися з однокласниками, можуть боятися, діють дуже повільно чи сором'язливо. У них спостерігається дефіцит соціальних умінь контактувати з товаришами. А тому я пропоную для цих дітей безпечне місце, звідки вони могли б спостерігати за діяльністю інших, сприяю залученню дітей до груп або просто щоб виконували завдання удвох. Використовую позитивне підкріплення: усмішку, кивок голови чи плескання по спині, похвалу за правильні дії, не примушую до колективної роботи, приділяю індивідуальну увагу, щоб у них з'явилося почуття довіри, необхідне для колективної роботи, звертаю увагу на зусилля, а не результат, відокремлюю гіперактивних дітей. Для інших учнів даю чіткі вказівки: учні мають чітко розуміти, чого від них хочуть. У класі вивішений розпорядок дня.

Природний інтерес дітей до тварин потрібно використовувати таким чином, щоб спрямовувати цікавість, увагу на найголовніше, характерне, найважливіше з того, що їх оточує, навчити їх прийомам спостережливості.

Природа є важливим засобом гармонійного всебічного розвитку дитини. Активне спілкування з тваринами народжує і зміцнює у дитини безцінну якість, властиву людській особистості, - доброту. Але як же дати відчутти дитині радість перших відкриттів, що навколо неї? Як перетворити живу природу у могутній засіб виховання гуманних почуттів? І чи зможе дитина засвоїти причинно-наслідкові зв'язки між явищами, зрозуміти залежність між природними об'єктами? Найпростіший шлях до цього - спостереження. Особливо подобається дітям спостерігати за тваринами. Тут потрібно розвивати в дитини дбайливе й турботливе ставлення до безпомічних істот, яких так легко образити, але, захистивши яких, відчуєш себе добрим і сильним що допомагає соціалізуватися.

Чим важлива анімалотерапія (лікування за допомогою тварин)? Психофізіологічна функція полягає в тому, що спілкування з тваринами здатне позбавляти людину від стресу, покращувати роботу нервової системи і психіки в цілому. Психотерапевтична функція – спілкування з тваринами

багато в чому сприяє гармонізації міжособистісних відносин.

Реабілітаційна функція полягає в тому, що контакти з тваринами служать додатковим каналом взаємодії особистості з навколишнім світом. Вони допомагають психічній і соціальній реабілітації.

Однією з найголовніших потреб людини можна назвати потребу в компетентності, яка виражена формулою «я можу».

Функція самореалізації є дуже важливою. Для будь-якої людини є потреба в реалізації свого внутрішнього потенціалу. Людина хоче бути значимою для інших, представленою в їх житті і в їх особистості. Основні види лікувальної терапії, що здійснюються за допомогою тварин.

Іпотерапія. Тут лікарем виступає кінь. Це форма реабілітації, при якій використовуються гімнастичні вправи на коні (вольтіжировка). В процесі верхової їзди в роботу включаються всі основні групи м'язів тіла. Це відбувається на рефлекторному рівні. Під час верхової їзди всі рухи коня передаються людині, і він це відчуває. Займаючись верховою їздою по спеціально розробленій інструктором програмі або просто спілкуючись з конем, людина отримує незвичайне заспокоєння, відчуття емоційної задоволеності та гармонії зі світом. Іпотерапія впливає на організм дитини через два чинники: психогенний і біомеханічний. Так, при лікуванні неврозів, дитячих церебральних паралічів, розумової відсталості, раннього дитячого аутизму основним впливаючим чинником є психогенний. Для дітей що страждають психічними розладами положення верхи на коні виявляється «виграшним» в порівнянні з положенням терапевтів: «Я вгорі, вони внизу».

Окрім лікувальної користі іпотерапії розвиваються і трудові навички по догляду за тваринами. Для деяких дітей з обмеженими можливостями, особливо з розумовою відсталістю це пов'язано з тим, що вони можуть успішно виконувати роботу конюха і ця робота може стати для них професією, яка стане опорою в майбутньому самостійному житті і послужить засобом їх інтеграції в життя суспільства, що є основним завданням реабілітації.

Дельфінотерапія. При даному виді зоотерапії основний упор робиться на ультразвуковий вплив «писку» дельфіна на кожну клітинку людського організму. Плюс до всього, дуже велика користь від плавання та рухової діяльності у воді. Подібне лікування показано тим, хто страждає психічними захворюваннями, сколіозом 1-2 ступеня, артритом, церебральним паралічем.

Іхтіотерапія – лікування спостереженням за плаваючими рибками або шляхом занурення в басейн з рибами. В акваріумній кімнаті еколого-натуралістичного позашкільного навчально-виховного об'єднання для учнів створено маленький острівць океану, який допомагає не тільки при вивченні розділів «Риби», «Рептилії», «Земноводні», а також чинить позитивний вплив на психіку дітей. Терапевтичний ефект від споглядання за монотонними рухами риб досягається вже після 15 хв. Цей вид лікувальної терапії мною часто використовується на заняттях гуртків. Спостереження за мешканцями акваріумів – чудовий спосіб відволіктися від турбот та розслабитися.

Орнітотерапія – лікування співом птахів. Птахи є хорошими психотерапевтами. Заняття на яких вивчається розділ «Птахи» я проводжу в кабінеті орнітології на базі еколого-натуралістичного відділу позашкільного-навчально-виховного об'єднання. Спостерігати за папугами і слухати їх цвірінькання можна нескінченно довго. Це сприятливо впливає на нервову систему: діти заспокоюються, відволікаються від неприємностей, поліпшується настрій. Домашні пташки підвищують творчу активність і працездатність людини. Папуги можуть полегшити біль у серці, вилікувати заїкання і неврози. Спів канарок заспокоїть нерви, вилікує від депресії та підвищить настрій.

Каністерапія – це вид реабілітації в якому приймають участь собаки. Вони знімають депресивні настрої, покращують координацію рухів хворих ДЦП, виводять з аутизму, і

багато, багато іншого. У більшості розвинених країн, повсюдно створені інститути, що займаються дослідженням впливу собак на людей, проводяться міжнародні конференції та семінари, присвячені методикам лікування за допомогою тварин.

У США, Ізраїлі, Великобританії, Канаді, Франції з'явилися організації, які займаються наданням допомоги кіністерапії людям з фізичними або психічними проблемами.

З розповіді мами мого гуртківця Роми, який жив в своєму світі, був скутим, зануреним у свої переживання, любов самотність і майже не говорив. Але коли він познайомився з псом Бахом, в його житті намітилися яскраві зміни. Спочатку хлопчик боявся навіть доторкнутися до пса, але з часом почав його гладити, подавати йому корм. А кілька місяців потому, прийшовши в зал і не виявивши там Баха, дитина запитала: «Мамо, де собака?» ... Спочатку мама навіть не знала, що відповісти, у неї виступили на очах сльози, адже це було перше речення сина, звернене до неї ...

На думку фахівців, такий вихід зі світу власних переживань, турбота про інші живі істоти є дуже цінним досвідом для дитини з аутизмом, його першими кроками до світу людей.

Фелінотерапія означає лікування за допомогою кішки. Подібне лікування показано людям, у яких нестабільний тиск, важко гояться рани, проблеми з кістками.

Гризуни (кролики, морські свинки, хом'ячки) стануть у пригоді, для дітей артистів, які мають проблеми у спілкуванні з людьми. Вони допомагають своїм господарям подолати невпевненість у собі, позбутися від комплексів і замкнутості. Як запевняють фахівці, білі щурі спеціалізуються на лікуванні неврозів. А кролики і хом'яки лікують хвороби суглобів. Тактильні контакти гуртківців з цими маленькими істотами знижують емоційну напругу, тривогу і агресію, розслаблюють дрібну мускулатуру. При вивченні відповідних тем разом зі своїми вихованцями проводимо дослідження, а саме:

- «Виявлення інтелекту у джунгарського хом'яка»;
- «Джунгарський хом'як, який виробляє електроенергію»;
- «Спостереження за поведінкою морської свинки при різних звукових сигналах».
- «Адаптація дощового черв'яка до середовища проживання»

Серед домашніх улюбленців нерідко зустрічаються черепахи, жаби, ящірки і навіть змії. Ці тварини теж оздоровлюють людину. Рептилії – лікарі нервової системи людини. Взаємодія з домашнім земноводним зміцнює нерви у господаря тварини, приводить в норму емоції, покращує стан шкіри в разі захворювання. Відвідування тераріуму позитивно впливає на хворих неврастенією або слабощем. Фахівці попереджають – лікувальне спілкування з холоднокровними тваринами не має на увазі тільки фізичного контакту, для медичного ефекту достатньо візуально взаємодіяти з земноводними.

Так, у моїй практиці були випадки, коли дітям, завдяки заняттям з тваринами часто вдається домогтися приголомшливого оздоровчого ефекту: локалізації стресу; поліпшення самопочуття; зниження тривожності, комунікативності та соціалізації.

Очікуваний результат. Універсального рецепта, як працювати з дітьми з особливими потребами, не існує. Кожен день - це нові, часто неочікувані завдання перед педагогами, саме тому маємо бути терплячими та винахідливими.

Діти з особливими потребами, часто просто не мають досвіду спілкування з людьми, які не належать до членів їхніх родин. Вони не вміють товаришувати, співпереживати, допомагати та співпрацювати з іншими. Їм важко поділитися своїми емоціями та побажаннями. Виходячи з цього, перше і найголовніше завдання, яке стоїть перед педагогами, котрі працюють з дітьми з особливими освітніми потребами – це спочатку соціалізувати, а потім уже чогось навчати своїх учнів. Заняття гуртка сприяють відновленню фізичного, психічного, морального та духовного здоров'я дитини, підвищенню рівня розвитку пізнавальних процесів та загальних інтелектуальних здібностей гуртківця, розвитку комунікативних навичок та вмінь, співпраці, покращення стану загальної, та дрібної моторики, соціалізації. Такі програми будуть створені і розраховані на учнів з особливими потребами, які потребують соціально-реабілітаційної допомоги.

Список використаних джерел та літератури

1. Вайзман Н.П. Реабилитационная педагогика : вып.1 / Н.П. Вайзман. - М. : Аграф, 1995. - 96 с.
2. Гордеева А.В. Прикладная реабилитационная педагогика : учебно-методическое пособие / А.В. Гордеева, В.В. Морозов. - М. : Академический Проект, 2004. - 176 с.
3. Єрмаков І.Г. Феномен компетентісної спрямованої освіти / І.Г. Єрмаков // Крок за кроком до життєвої компетентності та успіху. - К. : Лат і К, 2003. - 199 с.
4. Манова-Томова В.С. Психологическая реабилитация при нарушениях поведения в детском возрасте / В. С. Манова-Томова. - София : Медицина и спорт, 1981. - 190 с.
5. Овчарова Р.В. Справочная книга социального педагога / Р.В. Овчарова. - М. : Педагогика, 2001. - 478 с.
6. Покась В.І. Реабілітаційна педагогіка на порозі XXI ст. : науково-метод. зб. [у 2-х ч.] / В.І. Покась. - 4.1. - К. : ІЗМН, 1998. - 320 с.
7. Фролов М. Реабілітаційний фактор життєвого становлення молодого покоління / М. Фролов // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство : наук.-метод. зб. - К. : Контекст, 2000.- 336 с.
8. Харченко С.Я. Проблемы современной реабилитационной педагогики / С.Я. Харченко, Л.Л. Яковлева. - Луганск, 2002. - 80 с.
9. Шпак В.П. Реабілітаційна педагогіка : навчальний посібник / В. П. Шпак. - Полтава: АСМІ, 2006.- 328 с.

Боденчук О.В.,

вчитель інформатики та математики

Кам'янець-Подільського навчально-реабілітаційний центру
Хмельницької обласної ради

Реалізація елементів STEM-освіти в умовах сучасного освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами

У статті розглянуто основні особливості сучасної STEM-освіти: інтегроване навчання, розвиток навичок критичного мислення та вирішення проблем, підготовка дітей до технологічних інновацій життя, застосування науково-технічних знань у реальному житті, впровадження STEM-освіти у навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП).

Проаналізовано теоретико-методологічні засади створення моделі STEM-освіти, що полягають у переході від традиційного навчання до інноваційного шляхом використання проектного, практико-орієнтованого навчання, перевернутого та змішаного навчання.

Ключові слова: STEM-освіта, STEM-навчання, STEM-компетенції, STEM-орієнтований підхід до навчання, концепція НУШ, діти з ООП.

Сьогодні освіта України перебуває у стадії реформування: впроваджується концепція Нової української школи, вводяться нові освітні стандарти, оновлюється зміст освіти та підходи до організації освітнього процесу, відбувається переорієнтація моделі випускника. Основним завданням освітнього процесу стає формування креативної, самостійної особистості, здатної до навчання впродовж життя.

Теоретичний аналіз науково-методичної літератури показав, що STEM-освіта – є новим явищем для нашої країни, але популярність напряду засвідчують численні публікації, що з'явилися в останні роки. Більшість серед них стосуються загальних аспектів впровадження STEM-освіти в Україні, її проблем та перспектив.

Інновації в освіті вносять зміни і у навчання дітей з особливими освітніми потребами. Застосування нових особистісно зорієнтованих підходів у освітньому процесі, в яких основна увага приділяється потребам дітей з ООП: